

بررسی نابرابری دستیابی به فرصتهای آموزشی بین استانهای کشور در سال تحصیلی ۶۶-۱۳۶۵

معرفی مقاله

هادی عزیززاده

«بررسی نابرابری دستیابی به فرصتهای آموزشی بین استانهای کشور» نام مقاله‌ای است که توسط آقای هادی عزیززاده عضو هیئت تحریریه فصلنامه و مدیرکل دفتر آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش به رشته تحریر درآمده است. این مقاله به بررسی نابرابری دستیابی به فرصتهای آموزشی در بین استانهای ۲۴ گانه کشور می‌پردازد و موضوع را در دوره‌های راهنمایی تحصیلی، متوسطه عمومی، متوسطه فنی و حرفه‌ای و آموزش عالی به تفکیک جنسیت در سال تحصیلی ۶۶-۱۳۶۵ مورد مطالعه قرار می‌دهد. جایگاه هر یک از استانها را از جهت میزان بهره‌مندی از فرصتهای آموزشی نشان داده و روند تغییرات را در گذر از یک دوره تحصیلی به دوره دیگر مورد توجه قرار داده است. در پایان برای اینکه نتایج بطور قابل لمس عرضه شود، اقدام به تهیه نقشه‌هایی شده است.

برای آشنایی خوانندگان محترمی که با شیوه بررسی نابرابری‌های آموزشی آشنایی ندارند، نویسنده در بخش 'روش بررسی و انتخاب شاخص‌های اندازه‌گیری' بطور اجمالی نکاتی را توضیح داده است، که می‌تواند برای کارشناسان برنامه‌ریزی آموزشی بالاخص کارشناسان ادارات کل استانها در محاسبه نابرابری آموزشی بین مناطق آموزشی استان مورد استفاده قرار گیرد.

به امید توجه بیشتر صاحب نظران و دست‌اندرکاران کشور به موضوع فراهم نمودن فرصتهای آموزشی برابر برای همه ساکنین کشور.

«فصلنامه»

مقدمه

فراهم نمودن فرصت‌های مساوی دستیابی به مدارس برای همه ساکنین مناطق مختلف کشور از جهات عدیده حائز اهمیت است. بالاخص از نقطه نظر سیاسی، کاهش نابرابریهای آموزشی بین مناطق موضوعی است که در بین بسیاری از کشورها در اولویت نخست قرار گرفته است. حتی اگر انواع دیگر نابرابریها بین مناطق و اقشار مختلف موجود باشد، وجود نسا برابری آموزشی از نظر سیاستمداران پذیرفته نیست. برای دریافت علت اولویت دادن به این موضوع، باید به نقش خاصی که آموزش و پرورش در ایجاد یا حفظ وحدت ملی ایفاء می‌کند، توجه نمود. مدارس بعنوان موسساتی تلقی می‌شوند که از طریق آن می‌توان فرهنگ موردنظر را به نسل جوان منتقل کرد. البته لازمه رسیدن به این هدف و ایجاد فرصتهای مساوی برای همه، در هر کجا که زندگی می‌کنند، توزیع عادلانه امکانات آموزشی در سراسر مناطق خواهد بود و در بسیاری از موارد فراهم نمودن تسهیلاتی چون وسایل رفت و آمد دانش‌آموزان، مدارس شبانه‌روزی و... را نیازمند است.

در کشور ما که انقلاب شکوهمند اسلامی در آن بوقوع پیوسته و باید روح فرهنگ غنی اسلامی به کالبد نسل جوان که آینده‌سازان میهن اسلامی هستند، دمیده شود. توجه به این موضوع یعنی ایجاد فرصتهای مساوی آموزشی برای همه افراد، در تمام مناطق کشور از اهمیت و ارزش والائسی برخوردار خواهد بود. کما اینکه بعد از انقلاب طر‌حهای مختلفی در این رابطه نظیر سهمیه‌بندی دانشگاهها، ایجاد مدارس نمونه در مناطق محروم و... به مرحله اجرا درآمده است. البته باید توجه داشت که خدمات عرضه شده در مناطق مختلف از جهت کیفی نیز یکسان باشند و با رسیدن به فرصتهای آموزشی برابر برای همه فعالیت را تمام شده تلقی ننمود و همواره در جهت برابری کیفیت آموزشی نیز گام برداشت.

موضوع مورد بررسی

در این مقاله به بررسی نابرابری دستیابی به فرصتهای آموزشی در بین استانهای ۲۴ گانه

کشور خواهیم پرداخت و موضوع را در دوره‌های مختلف تحصیلی (دوره راهنمایی، دوره متوسطه عمومی و آموزش عالی) به تفکیک جنسیت در سال تحصیلی ۶۶-۱۳۶۵ مورد مطالعه قرار خواهیم داد. اهم سئوالاتی که درصدد پاسخگویی به آنها هستیم، عبارتند از:

۱- آیا نوجوانان و جوانان استانهای مختلف کشور از فرصتهای مساوی برای دسترسی به دوره‌های مختلف تحصیلی برخوردارند؟ و اگر خیر، در اینصورت به سئوالات زیر نیز پاسخ خواهیم داد.

۲- نابرابری بین استانها در کدامیک از دوره‌های تحصیلی بیشتر است؟

۳- آیا در گذر از دوره‌های تحصیلی پایین‌تر (دوره راهنمایی) به دوره‌های بالاتر (آموزش

عالی) بر نابرابری بین استانها افزوده می‌شود؟

۴- آیا نابرابری فرصتهای دستیابی به مدارس بین استانها در دوره‌های مختلف تحصیلی

برای دختران و پسران یکسان است؟

۵- آیا در گذر از دوره‌های پایین به دوره‌های بالاتر تحصیلی، تغییری در میزان نابرابری

آموزشی بین استان‌های محروم و مرفه کشور ایجاد می‌شود؟ به عبارت دیگر آیا استانهای محروم در دوره‌های تحصیلی پایین‌تر، در دوره‌های تحصیلی بالاتر هم همچنان از فرصتهای کمتر آموزشی برخوردارند و بالعکس؟ و آیا استانهای محروم، محروم‌تر و استانهای مرفه، مرفه‌تر می‌شوند؟

۶- آیا در استانهایی که پسران از فرصتهای آموزشی بالا (یا پایین) برخوردارند، دختران نیز

از فرصتهای آموزشی بالا (یا پایین) بهره‌مندند؟ و روند تغییرات در دوره‌های مختلف تحصیلی چگونه است؟ و بالاخره وضعیت نابرابری آموزشی در دوره متوسطه فنی و حرفه‌ای نیز بصورت اجمالی مورد بررسی قرار گرفته و استانها را از جهت میزان بهره‌مندی از فرصتهای آموزشی در دوره‌های مختلف تحصیلی طبقه‌بندی خواهیم کرد و در نقشه ایران وضعیت هر استان را مشخص خواهیم نمود.

روش بررسی و انتخاب شاخص‌های اندازه‌گیری

برای بررسی نابرابریهای آموزشی بین استانهای کشور به شاخص‌های کمی نیازمندیم. به هر

استان عدد یا اعدادی را بعنوان میزان بهره‌مندی استان از فرصتهای آموزشی باید نسبت دهیم تا بتوان استانها را طبقه‌بندی نموده، با یکدیگر مقایسه کرده و یا عملیات لازم را روی اعداد انجام داد. برای طبقه‌بندی استانها از جهت میزان بهره‌مندی آنها از فرصتهای آموزشی، روشهایی وجود دارد که در این بررسی ما از شاخص انتخاب^۱ استفاده کرده و بصورت زیر تعریف می‌کنیم:

$$\text{درصد دانش‌آموزان استان مورد نظر از کل دانش‌آموزان کشور در یک دوره تحصیلی} = \frac{\text{شاخص انتخاب استان}}{\text{درصد جمعیت استان از جمعیت کل کشور}}$$

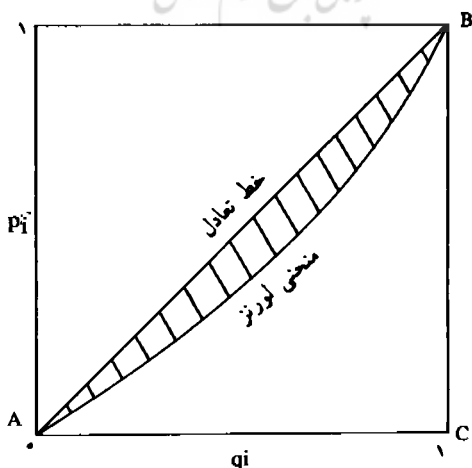
برای مثال با توجه به اینکه $23/22$ درصد دانش‌آموزان پسر دبیرستانی کشور در استان تهران مشغول به تحصیل هستند و $17/52$ درصد جمعیت کل کشور در تهران اقامت دارند، شاخص انتخاب استان تهران برای دوره متوسطه عمومی (پسر) برابر خواهد بود با:

$$1/32 = \frac{23/22}{17/52} = \text{شاخص انتخاب استان تهران در دوره متوسطه عمومی (پسر)}$$

و برای استان هرمزگان که $\frac{1}{53}$ درصد جمعیت کل کشور و $\frac{0}{87}$ درصد دانش‌آموزان پسر دبیرستانی کشور را به خود اختصاص می‌دهد، خواهیم داشت:

$$\text{شاخص انتخاب } 1 = \frac{0/87}{1/53} = 0/57$$

شاخص انتخاب ۱ به این معنی خواهد بود که استان سهم متناسب با جمعیت خود را دارد. شاخص انتخاب بیش از ۱ به این معنی است که استان مربوطه از فرصتهای آموزشی بالاتری نسبت به جمعیت خود برخوردار است و همینطور شاخص انتخاب کمتر از ۱ نشان می‌دهد که استان مربوطه از فرصتهای آموزشی کمتری نسبت به جمعیت خود بهره‌مند است. در صورتی که برای همه استانها شاخص انتخاب ۱ یا نزدیک به ۱ باشد، در اینصورت فرصتهای آموزشی بصورت متعادل در کل استانها توزیع شده است و در غیر اینصورت بین استانها نابرابری وجود دارد. همانطور که ملاحظه می‌شود، استان تهران بیش از سهم خود و استان هرمزگان کمتر از سهم خود در مقایسه با جمعیت استانهای مذکور از فرصتهای آموزشی در دوره متوسطه عمومی (پسر) برخوردارند و احتمال دستیابی^۲ یک پسر تهرانی به آموزش متوسط عمومی $\frac{2}{3} = \frac{1/32}{1/57}$ برابر احتمال دستیابی یک پسر هرمزگانی به همان دوره است. هرچند شاخص انتخاب، برای طبقه‌بندی استانها شاخص مناسبی است اما برای پاسخ به پاره‌ای از سئوالات مورد نظر این بررسی کافی نیست و برای قضاوت درباره میزان نابرابریهای آموزشی در دوره‌های مختلف و مقایسه آنها با هم به شاخص‌های دیگری نیاز داریم. ضریب ژینی^۳ از جمله شاخص‌هایی است که برای مقایسه نابرابری در دوره‌های مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد. برای محاسبه ضریب ژینی در یک دوره تحصیلی مثلاً دوره راهنمایی (پسر) باید ابتدا استانها را با توجه به شاخص انتخاب آنها در آن دوره تحصیلی از کم به زیاد مرتب نمود. سپس نسبت تجمعی جمعیت q_i و نسبت تجمعی تعداد دانش‌آموزان p_i را محاسبه کرد. با داشتن این دو مجموعه اعداد می‌توان منحنی لورنز^۴ را رسم نمود. محور افقی مقادیر نسبت تجمعی جمعیت و محور عمودی مقادیر نسبت تجمعی تعداد دانش‌آموز را بیان می‌کند. (نمودار ۱). هرچه منحنی به خط تعادل نزدیکتر باشد، نابرابری توزیع فرصتهای آموزشی بین استانها کمتر و هرچه از آن دورتر باشد، نابرابری بیشتر است.

نمودار ۱ - منحنی لورنز

نسبت مساحت قسمت هاشور خورده به مساحت مثلث ABC ضریب ژینی نامیده می‌شود که با رابطه زیر محاسبه می‌شود:

$$G = \sum_{i=2}^n (p_i q_{i-1} - p_{i-1} q_i)$$

n تعداد مناطق است که در این بررسی برابر تعداد استانها یعنی ۲۴ خواهد بود. مقدار ضریب ژینی بین اعداد صفر و ۱ خواهد بود. هرچه مقدار این ضریب به صفر نزدیکتر باشد، نابرابری بین استانها کمتر و هرچه به ۱ نزدیکتر باشد، نابرابری بیشتر خواهد بود. ضریب ژینی برابر صفر به این معنی است که بین استانها نابرابری به هیچ وجه وجود ندارد و در اینصورت منحنی لورنز بر خط تعادل منطبق می‌شود. البته در واقعیت ضریب ژینی هیچگاه برابر صفر نخواهد بود و مقدار آن بین صفر و ۱ متغیر خواهد بود.

برای بررسی روند تغییرات نابرابری بین استانهای محروم و مرفه در دو حالت مثلاً الف) دوره پایین تحصیلی ب) دوره بالای تحصیلی و یا دو حالت الف) پسران ب) دختران، در این بررسی ابتدا استانها را به دو گروه با شاخص انتخاب کمتر از ۱ (اجمالاً محروم) و بیشتر یا مساوی ۱ (اجمالاً مرفه) تقسیم خواهیم کرد و وضعیت آنها را در دو حالت الف و ب مورد مقایسه قرار خواهیم داد. بدین ترتیب در نهایت استانها به چهار گروه زیر تقسیم خواهند شد:

– در حالت الف مرفه، در حال ب نیز مرفه

– در حالت الف مرفه، در حال ب محروم

– در حالت الف محروم، در حال ب نیز محروم

– در حالت الف محروم، در حال ب مرفه

شاخص انتخاب در حالت ب	۱	در حالت الف محروم و در حالت ب مرفه	در حالت الف مرفه و در حالت ب نیز مرفه
	۰	در حالت الف محروم و در حالت ب نیز محروم	در حالت الف مرفه و در حالت ب محروم

مرفه ۱ محروم

شاخص انتخاب در حالت الف

(نمودار ۲)

با بررسی تعداد استانهای واقع در هر مربع شکل ۲ تغییر وضعیت نابرابری در حالت الف و ب مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۱ - همانطور که در تعریف شاخص انتخاب ملاحظه شد، در این بررسی برابری فرصتهای آموزشی بین استانها به معنای بهره‌مندی هر استان از فرصتهای آموزشی متناسب با جمعیت کل آن استان تعریف شده است. ارتباط دادن سهم هر استان از فرصتهای آموزشی به جمعیت کل استان هر چند ملاکی منطقی می‌تواند باشد، لیکن چون ساخت سنی جمعیتی استانها می‌تواند بسیار یکدیگر متفاوت باشد، درصد جمعیت سن دانش‌آموزی هر استان با استان دیگر ممکن است تا حدودی اختلاف داشته باشد. با این تعریف برای شاخص انتخاب، در این بررسی هرم سنی همه استانها یکسان فرض شده است.

۲ - برای محاسبه شاخص انتخاب همانطور که ملاحظه شد، در صورت کسر، درصد تعداد دانش‌آموزان استان در یک دوره از تعداد کل دانش‌آموزان کشور در همان دوره قرار داده شد. اگر در یک استان کارایی داخلی نظام آموزشی پایین باشد و تکرار کنندگان بایه‌ها و دانش‌آموزان خارج از سن متعارف دوره تحصیلی مورد نظر، درصد قابل توجهی از دانش‌آموزان را تشکیل دهند، شاخص انتخاب بالاتری از شاخص انتخاب واقعی برای آن استان بدست خواهد آمد.

با توجه به اینکه در استانهای محروم معمولاً درصد جمعیت جوان بیشتر از درصد جمعیت جوان استانهای مرفه و همینطور تعداد تکرار کنندگان و دانش‌آموزان خارج از گروه سنی متعارف، بیش از تعداد تکرار کنندگان و دانش‌آموزان خارج از گروه سنی استانهای مرفه است، در نتیجه هر دو عامل ۱ و ۲ به افزایش شاخص انتخاب استانهای محروم کمک خواهد کرد و می‌تواند نابرابری را کمتر از آنچه که در واقعیت وجود دارد، نشان دهد.

برای رفع این نقیصه نیاز به آمار جمعیت استانها و آمار دانش‌آموزان به تفکیک سن می‌باشد که متأسفانه این آمار در دسترس نیست. علت اینکه دوره ابتدائی در این بررسی مورد توجه قرار نگرفته، همین مطلب است که البته بررسی مزبور می‌توانست بیشترین تأثیر را در دوره ابتدائی داشته باشد.

۳ - در آمار تعداد پذیرفته شدگان به دانشگاهها و مراکز آموزش عالی کشور در سال تحصیلی ۶۶ - ۱۳۶۵ آمار مربوط به سهمیه نهادهای انقلابی و دولتی منظور نشده است. البته با توجه به توزیع آنها در استانهای مختلف کشور و درصد پایین آن در مقایسه با کل پذیرفته شدگان به دانشگاهها، تأثیر چندانی بر نتیجه بررسی نمی‌تواند داشته باشد.

۴ - در صورتی که مهاجرت دانش‌آموزی، از استانی به استان دیگر انجام پذیرد، در مقدار شاخص انتخاب تأثیر می‌گذارد، بالاخص اگر این مهاجرت از چند استان به سمت یک استان جریان داشته باشد، مقدار شاخص انتخاب را برای آن استان می‌تواند تحت تأثیر شدید قرار دهد.

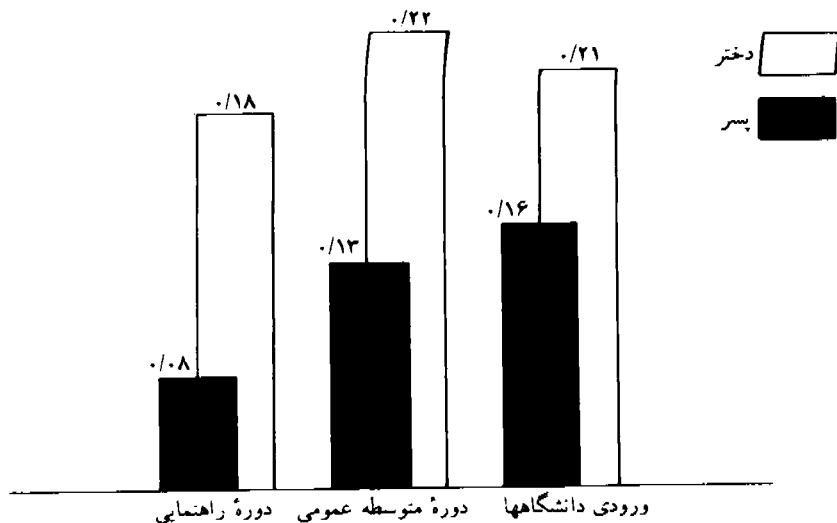
۵ - و بالاخره باید توجه نمود که در این مقاله نابرابری فرصتهای آموزشی بین استانها مورد بررسی قرار می‌گیرد و هر استان بعنوان یک منطقه‌ای همگن تلقی می‌شود. از آنجا که در داخل هر استان عموماً مناطق محروم و مرفه موجود می‌باشند، نابرابری داخلی بین استانها احتمالاً شدیدتر و بیشتر از نابرابری بین استانهای کشور بوده و بررسی آن از اهمیت بالاتری برخوردار خواهد بود که موضوع مورد بحث ما نیست.

مقادیر حداقل و حداکثر شاخص‌های انتخاب استانها در هر یک از دوره‌های تحصیلی به تفکیک جنسیت در جدول شماره ۱ نشان داده شده است.^۶

دوره تحصیلی	جنس	حداکثر شاخص انتخاب		حداقل شاخص انتخاب	
		نام استان	مقدار	نام استان	مقدار
دوره راهنمایی	پسر	ایلام	۱/۲۶	سیستان و بلوچستان	۰/۶۱
	دختر	تهران	۱/۴۹	سیستان و بلوچستان	۰/۳۸
دوره متوسطه عمومی	پسر	ایلام	۱/۴۸	سیستان و بلوچستان	۰/۵۴
	دختر	تهران	۱/۷۰	سیستان و بلوچستان	۰/۳۶
دوره دانشگاهی	پسر	سمنان	۱/۶۰	هرمزگان	۰/۲۲
	دختر	تهران	۱/۵۷	ایلام	۰/۱۷

جدول ۱ - مقایسه مقادیر حداکثر و حداقل شاخص‌های انتخاب دوره‌های مختلف تحصیلی

در دوره راهنمایی (پسران) و دوره متوسطه عمومی (پسران) استان ایلام بیشترین شاخص انتخاب را بخود اختصاص داده که احتمالاً بدلیل یکی یا مجموعه‌ای از عوامل ۱ و ۲ و ۴ مورد بررسی در بخش «محدودیت‌های بررسی» به این مقادیر بالا دست یافته است. در مورد ورودی دانشگاهها (پسران) شاخص انتخاب حداکثر از آن استان سمنان است. به عبارت دیگر پسران استان سمنان در مقایسه با پسران دیگر استانها بیشترین احتمال پذیرفته شدن در دانشگاهها را دارند. دختران استان تهران در همه دوره‌های تحصیلی از بیشترین فرصت‌های آموزشی در مقایسه با بقیه استانها برخوردارند. استانهای هرمزگان و ایلام در آموزش عالی از کمترین شاخص‌های انتخاب (به ترتیب برای پسران و دختران) برخوردارند و در دیگر موارد شاخص انتخاب حداقل به استان سیستان و بلوچستان اختصاص دارد. در ستون آخر جدول شماره ۱ نسبت شاخص‌های انتخاب حداکثر به حداقل نوشته شده است. برای مثال دختران استان تهران، ۹/۲ برابر احتمال پذیرفته شدن در دانشگاه از دختران استان ایلام بیشتر است. مقایسه مقادیر حداقل و حداکثر این ضعف را دارد که نمی‌توان بصورت قاطع در مورد میزان نابرابری در دوره‌های مختلف و افزایش یا کاهش آن در گذر از یک دوره تحصیلی به دوره دیگر قضاوت نمود. زیرا مقادیر شاخص انتخاب، فقط مرفه‌ترین و محرومترین استان را مورد توجه قرار می‌دهد و استانهایی که بین این دو مرز قرار دارند، در قضاوت سهیم نخواهند بود. برای رفع این نقیصه همانطور که قبلاً در بخش «روش بررسی و انتخاب شاخص‌های اندازه‌گیری» عنوان شد، از ضریب زینی استفاده خواهیم کرد. نتایج حاصل از محاسبه ضرایب زینی در نمودار شماره ۳ نشان داده شده است.^۷

نمودار شماره ۳ - مقادیر ضریب زینی در دوره‌های مختلف تحصیلی

با بررسی نمودار فوق می‌توان نتیجه گرفت، فرصت‌های آموزشی در هیچیک از دوره‌های تحصیلی بصورت متعادل توزیع نشده و در همه دوره‌ها نابرابری مشاهده می‌شود. نابرابری دست‌یابی به فرصت‌های آموزشی در همه دوره‌های تحصیلی برای دختران بیش از پسران است. با گذر از دوره راهنمایی به دوره‌های بالاتر، بر میزان این نابرابری در استانهای کشور برای پسران افزوده می‌شود. و در رابطه با توزیع فرصت‌های آموزشی دختران در بین استانها، از دوره راهنمایی به متوسطه عمومی نابرابری افزایش یافته ولی از دوره عمومی به دوره دانشگاهی میزان نابرابری تقریباً ثابت می‌ماند. برای بررسی روند تغییرات نابرابری بین استانها با گذر از دوره تحصیلی پایین (راهنمایی) به دوره تحصیلی بالا (آموزش عالی) نمودارهای شماره ۴ و ۵ رسم شده‌اند. همانطور که ملاحظه می‌شود، بیشتر نقاط در ربع یکم و سوم قرار دارند (از ۲۴ استان، ۱۵ استان در نمودار پسران و ۲۰ استان در نمودار دختران) یعنی روند کلی چنین است که استانهای محروم در دوره راهنمایی همچنان در دوره دانشگاهی هم محرومند و استانهای مرفه در دوره راهنمایی، در دوره دانشگاهی هم مرفهند. بالاخص استانهای مرفه در دوره راهنمایی برای دختران بدون استثناء در دوره دانشگاهی نیز مرفه هستند. (تهران، سمنان، گیلان، اصفهان، مازندران، کرمان). با کمی توجه و دقت بیشتر ملاحظه می‌شود که بعضی از استانهای مرفه برای پسران در دوره راهنمایی (سمنان، مرکزی، اصفهان، یزد، تهران و مازندران) نه تنها در دوره دانشگاهی نیز در طبقه مرفه قرار دارند بلکه مرفه‌تر نیز می‌شوند و استانهای آذربایجان شرقی، زنجان، کردستان، سیستان و بلوچستان و هرمزگان نه تنها در گذر از دوره راهنمایی به دوره دانشگاهی محروم می‌مانند بلکه محروم‌تر نیز می‌گردند.

در رابطه با نمودار دختران فقط استانهای تهران و سمنان که در دوره راهنمایی مرفه محسوب می‌شوند در دوره دانشگاهی مرفه‌تر می‌باشند، هر چند که بقیه استانهای مرفه در دوره راهنمایی همچنان

در دورهٔ دانشگاهی در طبقه مرفه قرار دارند لیکن مقدار شاخص انتخاب آنها تا حدودی کاهش می‌یابد. هم‌منظور تعدادی از استانهای محروم در دوره راهنمایی (چهار محال و بختیاری، زنجان، یزد، بوشهر، آذربایجان شرقی، هرمزگان، کهگیلویه و بویراحمد و ایلام) نه تنها در دوره دانشگاهی هم محرومند بلکه محروم‌تر هم می‌باشند و در مورد بقیه استانها این رابطه برقرار نیست. بطور کلی می‌توان نتیجه‌گیری کرد که رابطه استان مرفه در دوره راهنمایی در دوره دانشگاهی مرفه‌تر و استان محروم در دوره راهنمایی در دوره دانشگاهی محروم‌تر در مورد نیمی از استانها صادق است.

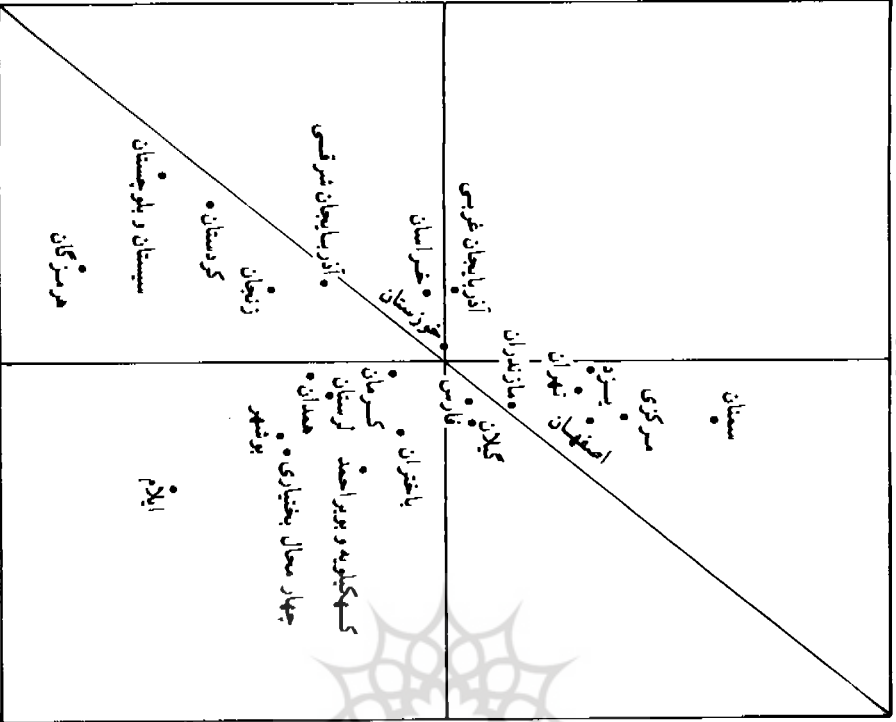
نمودارهای ۶ و ۷ و ۸ برای مقایسه و دریافت رابطه بین شاخص انتخاب پسران و دختران در دوره‌های مختلف تحصیلی تهیه شده است. همانطور که ملاحظه می‌شود، در این حالت نیز اکثر نقاط در ربع اول و سوم قرار دارند (در دوره راهنمایی ۱۴ استان، در دوره متوسطه ۱۹ استان و در دوره دانشگاهی ۲۰ استان) می‌توان گفت روند کلی چنین است که استانهایی که برای پسران مرفه محسوب می‌شوند، برای دختران هم مرفه و استانهایی که برای پسران محروم بشمار می‌آیند، برای دختران هم محرومند و با گذر از دوره راهنمایی به دوره‌های بالاتر این رابطه شدیدتر دیده می‌شود.

با بررسی دقیق‌تر نمودارها می‌توان اظهار داشت، استانهایی که در دوره راهنمایی برای دختران مرفهند حتماً برای پسران هم مرفهند (تهران، گیلان، سمنان، مازندران، اصفهان و کرمان) و استانهایی که در دوره راهنمایی برای پسران محرومند، برای دختران هم حتماً محرومند (سیستان و بلوچستان، کردستان، هرمزگان، زنجان، خراسان، آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی و خوزستان) و نه تنها محرومند که محروم‌ترند. رابطه اخیر در مورد دوره متوسطه نیز صادق است یعنی استانهایی که در دوره متوسطه عمومی برای پسران محرومند، حتماً برای دختران هم محرومند و نه تنها محرومند بلکه محروم‌ترند و استانهایی که برای دختران مرفهند حتماً برای پسران هم مرفهند. (الاً اصفهان و کرمان که احتمالاً بدلائل متعدد موضوع مورد بحث در بخش «محدودیت‌های بررسی» برای پسران در زمره استانهای محروم قرار گرفته‌اند). اما در مورد دوره دانشگاهی جایجایی‌ها بیشتر است. یعنی هر چند استانهای محروم برای پسران (اکثراً) برای دختران هم محرومند لیکن لزوماً محروم‌تر نیستند، (احتمالاً بدلیل وجود نظام سهمیه‌بندی در پذیرش دانشجو برای آموزش عالی کشور).

ضمناً مشاهده می‌شود که در استانهای تهران و گیلان و کرمان در هر سه دوره تحصیلی دختران از فرصتهای آموزشی بالاتری نسبت به پسران برخوردارند.

در رابطه با دوره متوسطه فنی و حرفه‌ای پسران مقادیر حداقل و حداکثر شاخص‌های انتخاب استانها بترتیب ۰/۵۲ برای استان کردستان، و ۱/۶۱ برای استان یزد می‌باشند. این مقادیر در رابطه با دختران بترتیب صفر برای استان ایلام، و ۲/۴۸ برای استان گیلان محاسبه شده است. ضریب ژینی برابر ۰/۱۶ برای دوره متوسطه فنی و حرفه‌ای پسران، و ۰/۳۷ برای دختران بدست آمده است.^۸ می‌توان اظهار نمود که در دوره متوسطه فنی و حرفه‌ای نیز نابرابری دستیابی به فرصتهای آموزشی بین استانها وجود دارد و نسبت به دیگر دوره‌ها بیشتر است و نظیر دیگر دوره‌های تحصیلی نابرابری بین استانها در رابطه با توزیع فرصتهای آموزشی دختران به مراتب بیش از توزیع فرصتهای آموزشی پسران است. اگر نموداری مشابه نمودار شماره ۷ رسم شود. نتیجه این است که ۱۹ استان از ۲۴ استان در ربع اول و سوم قرار می‌گیرند و در نتیجه مانند دیگر دوره‌های تحصیلی روند کلی این است

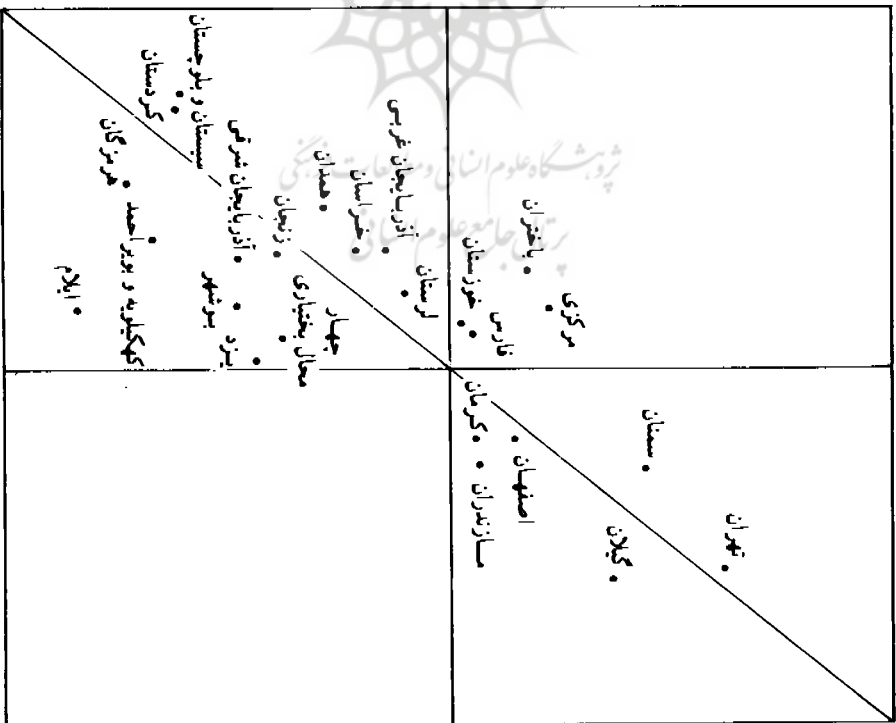
نمودار ۴

«پس»

دورهٔ راه‌نمایی

نمودار ۵

«ادخ»

دورهٔ راه‌نمایی

دختر

<p>اصفهان کرمان</p>	<p>تهران گیلان سمنان اصفهان مازندران باختران</p>
<p>فارس مرکزی خراسان زنجان همدان هرمزگان کردستان سیستان و بلوچستان</p>	<p>ایلام لرستان بوشهر کهرکویه و بویر احمد</p>

پسر

دوره متوسطه عمومی

نمودار ۷

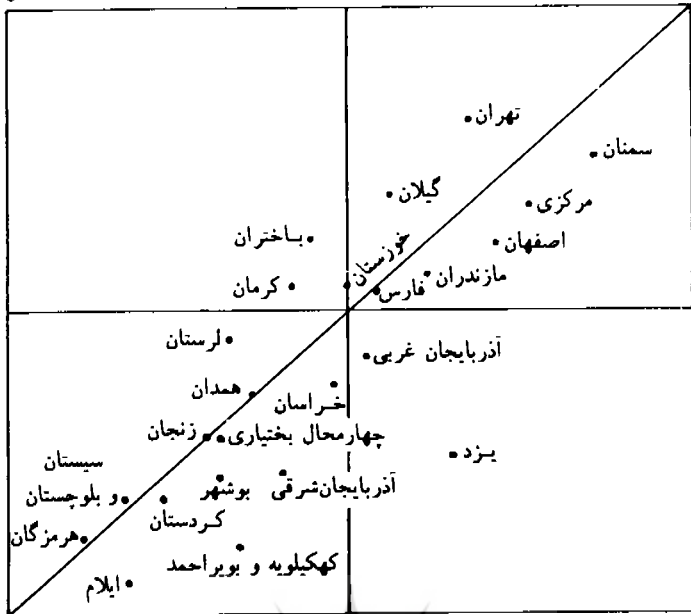
<p>اصفهان کرمان</p>	<p>تهران گیلان سمنان مازندران</p>
<p>خوزستان آذربایجان غربی خراسان آذربایجان شرقی زنجان</p>	<p>یزد چهارمحال بختیاری مرکزی ایلام بوشهر لرستان باختران همدان کهرکویه و بویر احمد</p>
<p>هرمزگان کردستان سیستان و بلوچستان</p>	

پسر

دوره راهنمایی تحصیلی

نمودار ۶

دختر

پسر

ورودی دانشگاهی

نمودار ۸

که استان‌های مرفه برای پسران برای دختران هم مرفه و استانهای محروم برای پسران برای دختران هم محروم می‌باشند. و با بررسی دقیق‌تر می‌توان اضافه نمود، مانند دوره‌های راهنمایی تحصیلی و متوسطه عمومی، استانهایی که برای دختران مرفهند، حتماً برای پسران هم مرفهند و استانهایی که برای پسران محرومند، حتماً برای پسران محرومند، حتماً برای دختران هم محرومند.

جالب توجه است که در استانهای گلان و تهران نظیر دیگر دوره‌های تحصیلی، در دوره متوسطه فنی و حرفه‌ای نیز دختران نسبت به پسران استانهای مزبور از فرصتهای آموزشی بالاتری برخوردارند.

و بالاخره مقادیر شاخص‌های انتخاب به ۶ طبقه تقسیم شده و هر یک با علامتی بر روی نقشه ایران مشخص گردیده است. آنچه که در این مقاله مورد بررسی قرار گرفت با اندک توجهی به نقشه‌ها تا حدودی قابل لمس است. وجود رنگ‌های (علامات) متنوع به منزله اعلان نایربراری بین استان‌هاست. با گذر از دوره‌های تحصیلی پایین‌تر به دوره‌های تحصیلی بالاتر بر تنوع رنگ‌ها (علامات) که نشانگر افزایش نایربراری بین مناطق خواهد بود افزوده می‌شود. نقشه‌های مربوط به دختران تنوع رنگ‌های (علامات) بیشتری را نسبت به نقشه‌های مربوط به پسران نشان می‌دهند که نشانه نایربراری بیشتر توزیع فرصتهای آموزشی بین دختران و پسران خواهد بود. و با مقایسه وضعیت هر استان در نقشه‌های مختلف وضعیت استان در دوره‌های مختلف و روند تغییرات قابل لمس است.

مقدار شاخص انتخاب	علامت	مقدار شاخص انتخاب	علامت
کمتر از ۰/۵-		بیشتر یا مساوی ۱ و کمتر از ۱/۲۵	
بیشتر یا مساوی ۰/۵- و کمتر از ۰/۷۵		بیشتر یا مساوی ۱/۲۵ و کمتر از ۱/۵	
بیشتر یا مساوی ۰/۷۵- و کمتر از ۱		بیشتر از ۱/۵	

جدول ۲

علامات انتخابی برای تهیه نقشه

خلاصه

نتایج این بررسی را می‌توان بصورت زیر خلاصه نمود. لازم به توضیح است که هر کجا از استان مرفه (یا استانی که از فرصتهای آموزشی بالا برخوردار است) سخن به میان می‌آید، منظور استانهایی هستند که از فرصتهای آموزشی بیشتر از سهم خود (در صورت توزیع متعادل به نسبت جمعیت استانها) بهره‌مندند و برعکس منظور از استانهای محروم (یا استانی که از فرصتهای آموزشی پایین برخوردار است) استانی است که از فرصتهای آموزشی کمتر از سهم خود در صورت توزیع متعادل بهره‌مند است:

* فرصتهای آموزشی در هیچیک از دوره‌های تحصیلی (راهنمایی، متوسطه عمومی، متوسطه فنی و حرفه‌ای و آموزش عالی)، چه برای پسران و چه برای دختران بین استانهای بیست و چهارگانه کشور بصورت متعادل توزیع نشده است.

* نابرابری بین استانها در رابطه با توزیع فرصتهای آموزشی دختران در همه دوره‌های ۴ گانه بیش از نابرابری برای فرصتهای آموزشی پسران است.

* با گذر از دوره راهنمایی به دوره‌های بالاتر (متوسطه عمومی و آموزش عالی) بر نابرابری بین استانها افزوده می‌شود و تنها در مورد فرصتهای آموزشی دختران، نابرابری بین استانها از دوره متوسطه عمومی به دوره آموزش عالی تقریباً ثابت می‌ماند.

* در مجموع استانهایی که در دوره تحصیلی پایین (دوره راهنمایی) چه برای پسران و چه برای دختران از فرصتهای آموزشی پایین (بالا) برخوردار هستند، در دوره آموزش عالی هم از فرصتهای پایین (بالا) برخوردارند. (روند کلی چنین است هر چند استثنایی وجود دارد).

* در دوره راهنمایی دختران استانهایی که از فرصتهای آموزشی بالائی برخوردارند بدون استثناء در دوره آموزش عالی نیز از فرصتهای آموزشی بالا بهره‌مندند.

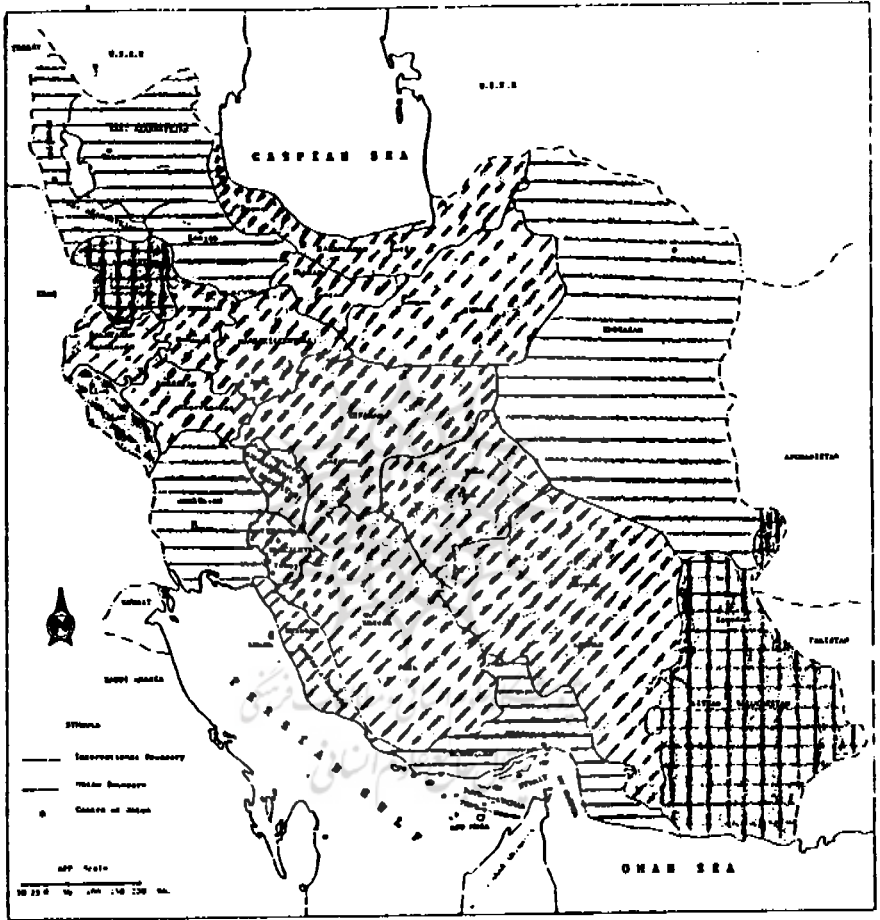
* رابطه «استان مرفه (محروم) در دوره راهنمایی، در دوره آموزش عالی مرفه‌تر (محروم‌تر)» در مورد نیمی از استانها صادق است. هرچند رابطه «استان مرفه (محروم) در دوره راهنمایی، استان مرفه (محروم) در دوره دانشگاهی» در مورد اکثر استانها صادق می‌کند.

* در استانهایی که پسران از فرصت‌های آموزشی بالا (یا پایین) بهره‌مندند، دختران هم از فرصت‌های آموزشی بالا برخوردارند، (در همه دوره‌های تحصیلی چهارگانه صادق است، هرچند استثنا وجود دارد ولی روند کلی چنین است) و با گذر از دوره‌های پایین تحصیلی به دوره‌های بالاتر تحصیلی این رابطه تشدید می‌شود.

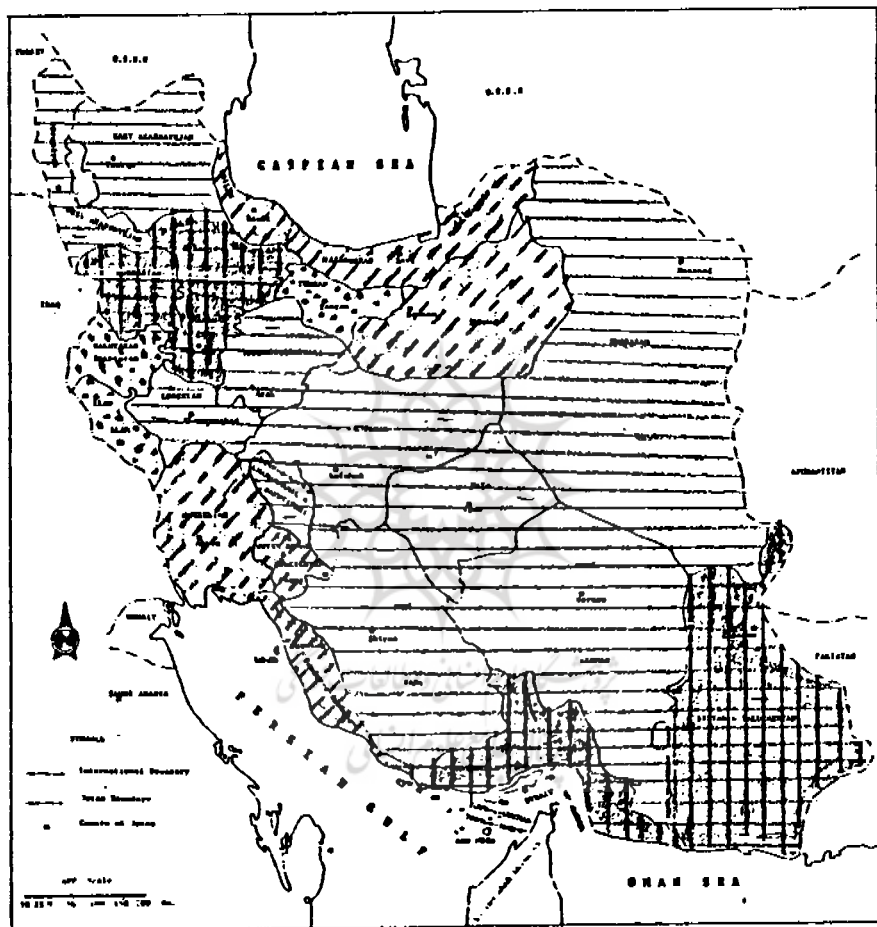
* در دوره راهنمایی تحصیلی، متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه‌ای، استانهایی که برای دختران مرفه‌اند، حتماً برای پسران هم مرفه‌اند و استانهایی که برای پسران محرومند، حتماً برای دختران هم محرومند و نه تنها محرومند، بلکه محروم‌تر هم هستند (در مورد مطلب آخر در دوره متوسطه فنی و حرفه‌ای استثنا وجود دارد).

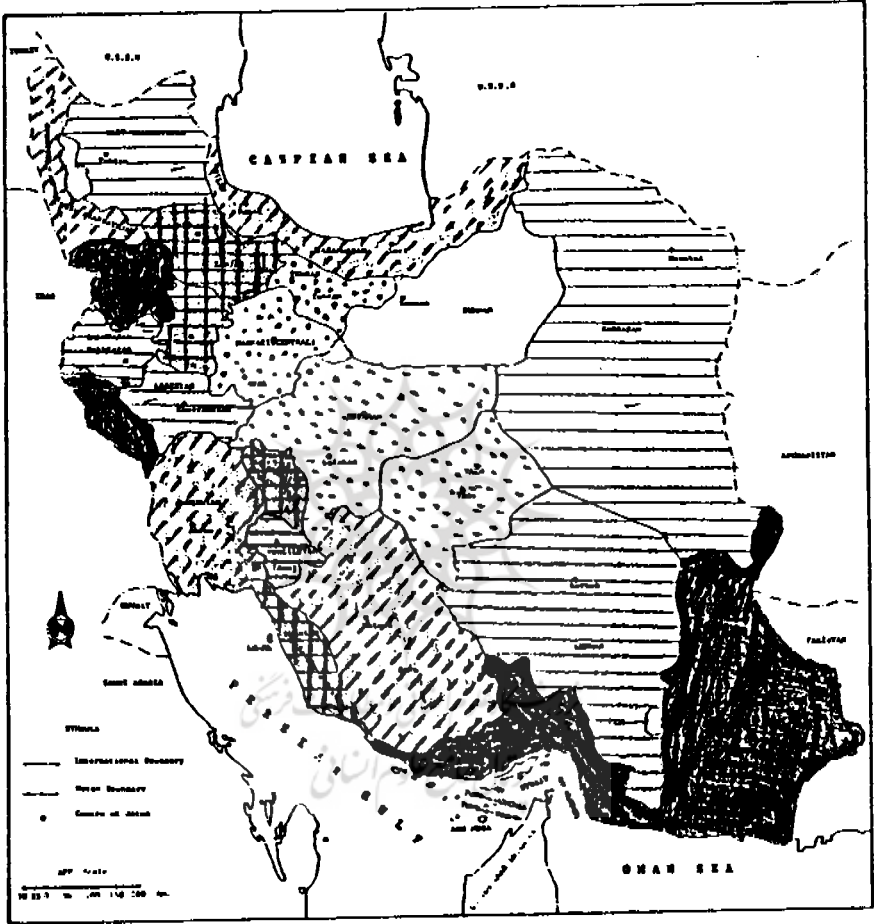
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

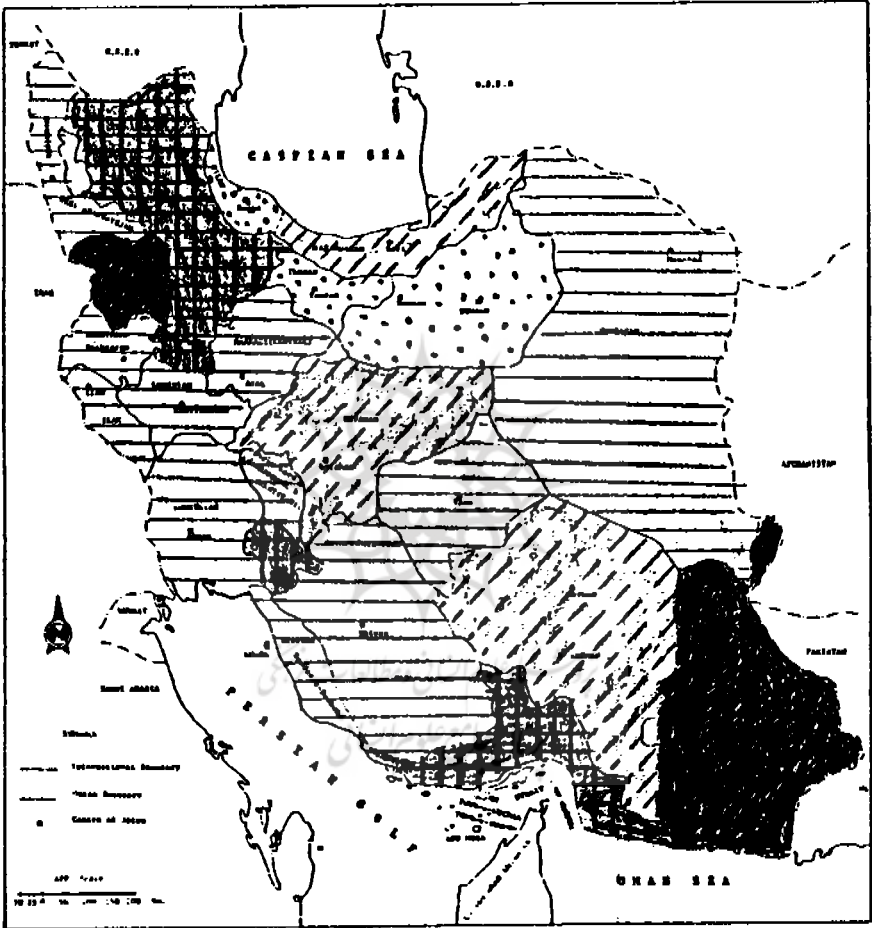
نابرابری دستیابی به فرصتهای آموزشی بین استانهای کشور ۶۶ - ۱۳۶۵
 دوره راهنمایی پسران
 نقشه شماره ۱

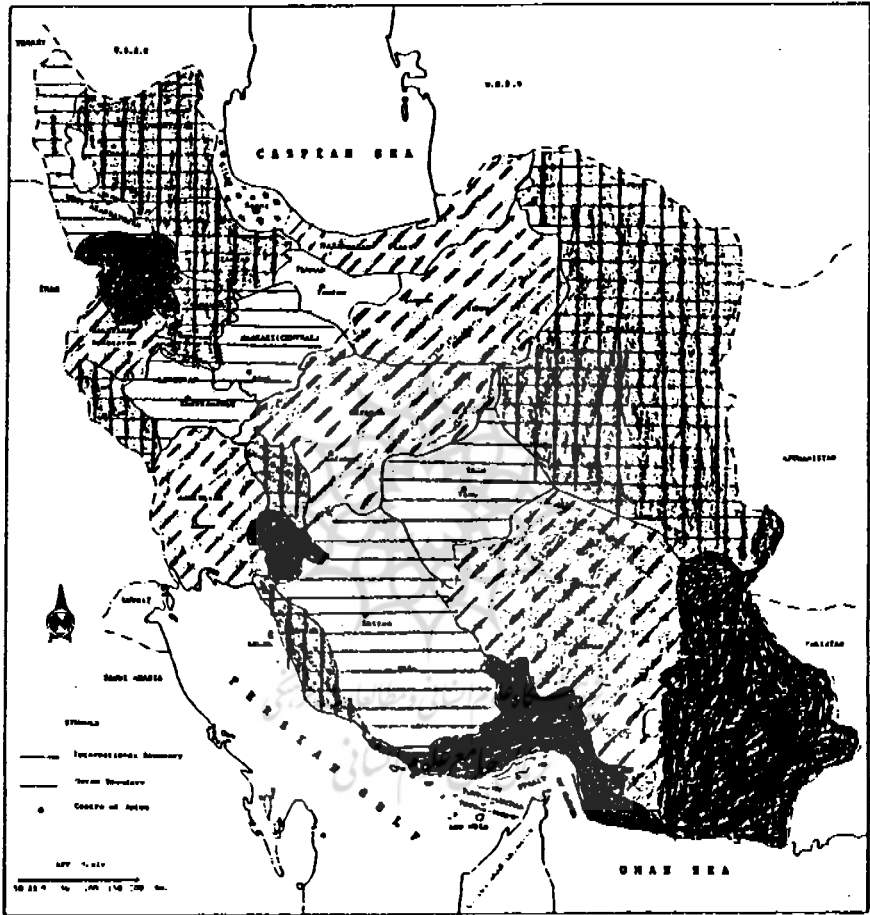
نابرابری دستیابی به فرصتهای آموزشی بین استانهای کشور ۶۶ - ۱۳۶۵
 متوسطه عمومی بصران
 نقشه شماره ۲

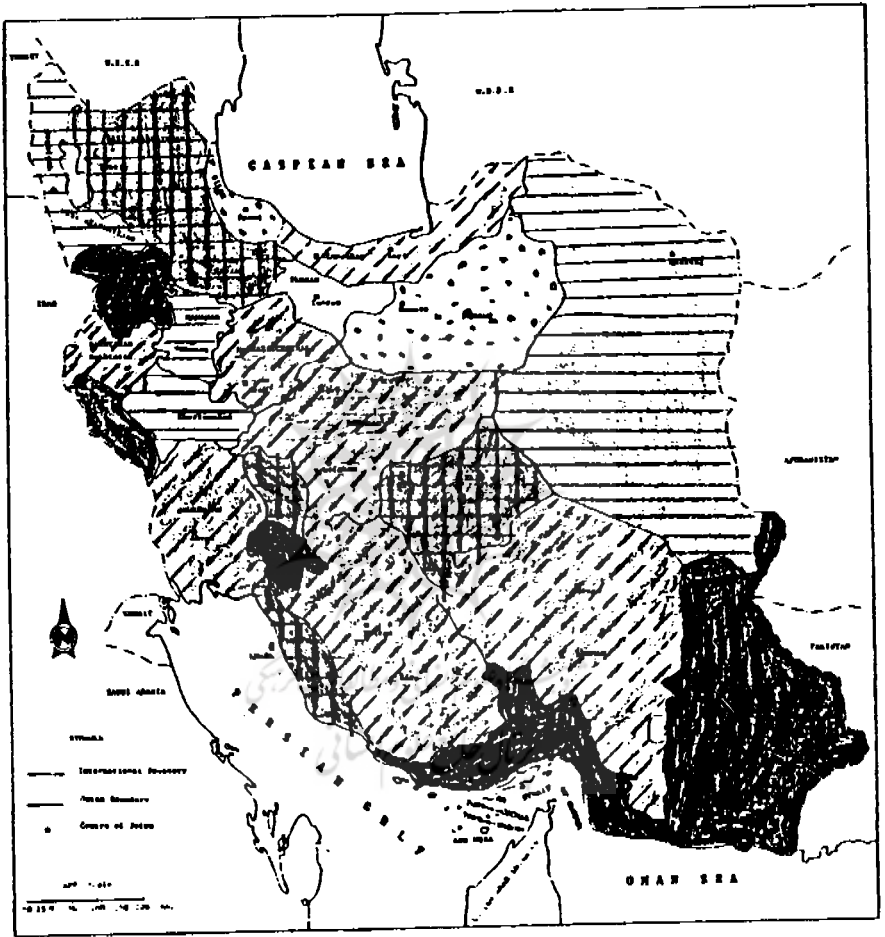
دوره آموزش عالی پسران
نقشه شماره ۳

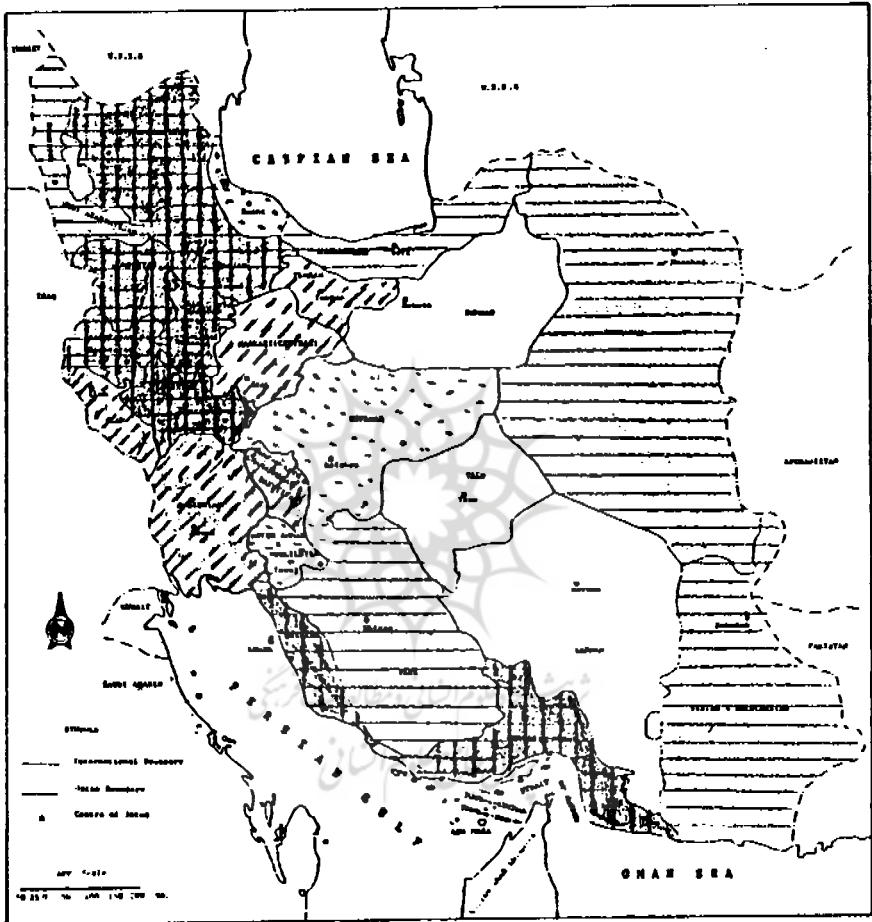
دوره راهنمایی دختران
نقشه شماره ۴

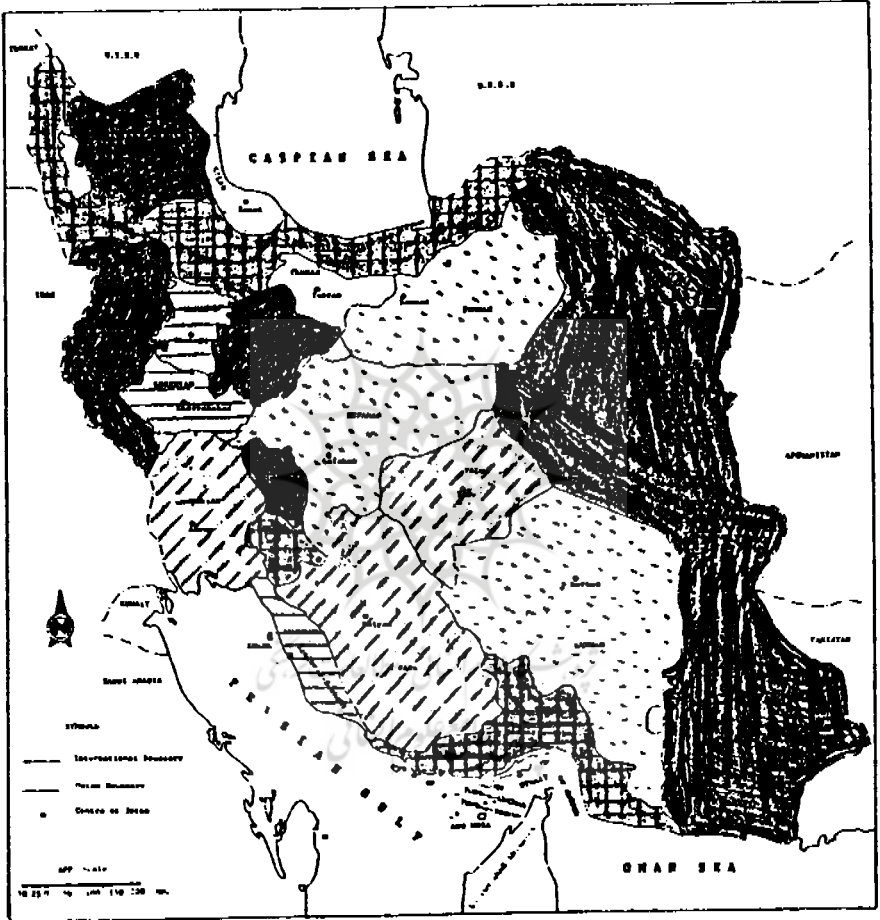
دوره متوسطه عمومی دختران
نقشه شماره ۵

دوره آموزش عالی دختران
نقشه شماره ۶

دوره فنی و حرفه‌ای پسران
نقشه شماره ۷

دوره فنی و حرفه‌ای دختران
نقشه شماره ۸

ردیف	نام استان	جنس	جمعیت	تعداد دانش آموز			درصد جمعیت استان از جمعیت کل کشور	درصد دانش آموز استان از کل کشور			شاخص انتخاب	
				دوره ابتدایی	دوره متوسطه عمومی	دوروی دانشگاه		دوره متوسطه عمومی	دوره ابتدایی	دوروی دانشگاه	دوره متوسطه عمومی	دوره ابتدایی
۱	تهران	بسر	۸۷۱۹۳۸۰	۲۶۹۱۱۵	۱۲۲۵۶۸	۹۷۷۷	۱۷/۵۲	۱۸/۷۸	۲۲/۲۲	۲۲/۸۲	۱/۰۷	۱/۳۲
۲	مرکزی	دختر	۱۰۹۲۲۱۴	۲۳۲۷۷۸	۱۳۲۴۵۲	۵۳۳۸	۲/۱۹	۲۶/۰۶	۲۹/۰۷	۲۷/۴۹	۱/۴۹	۱/۷۰
۳	گیلان	بسر	۲۰۸۶۶۵۹	۱۷۲۵۳	۸۲۸۵	۱۳۱۱	۲/۱۹	۲/۴۸	۱/۸۹	۳/۰۹	۱/۱۳	۰/۸۶
۴	مازندران	دختر	۳۳۹۳۵۹	۶۶۷۸۳	۲۸۹۱۷	۱۹۱۸	۲/۱۹	۲/۷۵	۲/۷۱	۲/۵۲	۱/۱۳	۱/۱۲
۵	آذربایجان شرقی	بسر	۲۱۸۰۳۷۶	۵۴۲۷	۲۸۰۹۷	۱۰۹۲	۲/۱۹	۶/۱۹	۶/۰۷	۵/۶۲	۱/۴۸	۱/۴۵
۶	آذربایجان غربی	دختر	۱۹۸۹۳۵	۲۸۰۴۴	۵۳۰۰۲	۳۳۵۲	۶/۸۳	۷/۷۱	۸/۶۳	۷/۸۰	۱/۱۱	۱/۲۴
۷	باختران	بسر	۱۳۷۱۲۲۴	۲۷۱۶۹	۲۴۲۴۲	۱۴۳۴	۸/۲۰	۸/۵۰	۷/۸۹	۷/۳۸	۱/۲۳	۱/۱۴
۸	خوزستان	دختر	۲۷۰۲۵۳۳	۲۱۸۲۷	۲۷۵۹۶	۲۶۸۶	۸/۲۰	۷/۰۸	۶/۳۳	۶/۳۳	۰/۸۴	۰/۸۶
۹	فارس	بسر	۳۲۹۹۲۲۶	۲۸۸۱۱	۲۴۲۴۲	۱۱۴۱	۲/۱۹	۲/۲۲	۲/۷۹	۲/۲۷	۰/۸۴	۰/۷۱
۱۰	کرمان	دختر	۱۶۳۹۰۳۱	۲۱۸۲۷	۱۳۸۵۱	۶۸۰	۲/۱۹	۳/۴۰	۳/۱۵	۳/۵۰	۰/۸۵	۰/۸۵
۱۱	خراسان	بسر	۵۲۱۳۹۹۱	۷۵۲۰	۲۴۲۷۵	۲۳۱۶	۵/۴۳	۵/۳۵	۵/۶۸	۵/۶۲	۰/۹۲	۱/۰۵
۱۲	اصفهان	دختر	۳۳۱۷۰۸۱	۴۴۶۲۱	۲۵۹۷۵	۱۳۲۳	۶/۴۹	۲/۹۹	۶/۸۹	۶/۸۱	۰/۹۳	۰/۸۶
۱۳	استان بدهستان	بسر	۱۲۰۵۹۸۰	۳۳۷۱۰	۱۷۵۸۸	۶۷۳	۳/۲۹	۳/۸۹	۳/۴۶	۳/۸۰	۱/۱۸	۱/۱۶
		دختر		۱۲۷۹۰۷	۵۱۰۱۶	۲۲۲۳	۱۰/۶۸	۹/۱۰	۸/۳۱	۱۰/۲۰	۰/۸۵	۰/۷۸
		بسر		۷۱۹۶۱	۳۵۹۰۵	۱۶۷۴	۶/۶۶	۸/۰۵	۷/۷۶	۸/۶۲	۰/۷۵	۰/۷۳
		دختر		۱۰۶۵۰۹	۳۹۰۵۷	۳۷۵۸	۶/۶۶	۷/۵۷	۶/۳۶	۸/۸۶	۱/۱۴	۰/۹۵
		بسر		۷۰۱۰۱	۳۱۵۸۲	۱۲۵۹	۶/۶۶	۷/۸۵	۶/۸۲	۷/۵۱	۱/۱۸	۱/۱۳
		دختر		۲۰۷۷۶	۸۰۶۷	۲۱۷	۲/۲۲	۱/۲۸	۱/۳۱	۰/۹۸	۰/۶۱	۰/۵۴

ردیف	نام استان	جنس	جمعیت	تعداد دانش آموز			درصد جمعیت استان از کل کشور	درصد دانش آموزان استان از کل کشور		
				دوره ابتدایی	دوره متوسطه عمومی	دوروی دانشگاه		دوره ابتدایی عمومی	دوره متوسطه عمومی	دوروی دانشگاه
۱۴	کردستان	بسر	۱۰۹۱۰۶۴	۱۹۹۸۳	۴۳۶۳	۱۹۲	۲/۱۹	۱/۴۲	۱/۳۴	۱/۰۵
۱۵	همدان	بسر	۱۵۳۳۸۸۵	۳۳۵۱۷	۴۳۶۳	۹۷۰	۳/۱۰	۰/۸۸	۰/۸۴	۰/۹۹
۱۶	چهارمحال و بختیاری	بسر	۶۳۷۱۶۷	۱۷۹۳۸	۷۱۸۴	۴۵۰	۳/۰۸	۱/۰۱	۱/۵۵	۲/۳۲
۱۷	لرستان	بسر	۱۳۹۹۹۸۷	۴۵۵۳۱	۴۴۵۰	۱۵۸	۱/۵۰	۲/۱۸	۱/۳۴	۰/۸۳
۱۸	ایلام	بسر	۲۸۴۳۱۷	۱۳۶۳۴	۲۰۸۱۲	۱۲۹	۰/۷۷	۰/۹۷	۱/۱۴	۱/۲۶
۱۹	گیلان	بسر	۴۱۳۰۹۶	۵۷۳۹	۱۳۳۱۹	۲۸۷	۰/۸۳	۱/۰۷	۰/۹۶	۰/۹۸
۲۰	بوشهر	بسر	۵۷۸۵۵۶	۱۸۹۱۰	۱۴۵۳	۵۵	۰/۵۳	۰/۵۳	۰/۳۹	۰/۷۸
۲۱	زنجان	بسر	۱۶۰۰۳۳۷	۲۸۳۷۷	۴۳۲۹	۳۱۸	۲/۲۲	۲/۷۴	۰/۷۲	۰/۶۳
۲۲	سمنان	بسر	۴۱۸۱۵۲	۱۳۵۶۰	۵۹۲۵	۵۹۹	۰/۸۴	۰/۹۶	۰/۱۷	۰/۳۴
۲۳	یزد	بسر	۵۸۲۳۰۰	۱۷۰۲۳	۷۱۵۸	۶۵۲	۱/۱۷	۱/۲۹	۱/۰۳	۱/۴۹
۲۴	هرمزگان	بسر	۷۶۰۰۱۴	۱۶۹۵۱	۵۳۴۲	۱۴۰	۱/۲۰	۰/۸۷	۰/۸۷	۰/۵۷
۲۵	کل کشور	بسر	۴۹۷۶۲۸۷۴	۱۳۰۶۱۱۸	۶۶۲۳۶	۴۴۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

* آمار سهمیه نهادهای انقلابی دانشگاه‌های دولتی منظور نشده است.

ردیف	نام استان	شاخص انتخاب	درصد تجمعی جمعیت	درصد تجمعی دانش آموز
۱	سیستان و بلوچستان	-/۶۱	۲/۲۲	۱/۴۸
۲	کردستان	-/۶۵	۴/۶۱	۲/۹۰
۳	هرمزگان	-/۷۸	۶/۱۴	۴/۱۰
۴	آذربایجان شرقی	-/۸۴	۱۴/۵۴	۱۱/۱۸
۵	زنجان	-/۸۵	۱۷/۷۶	۱۳/۹۲
۶	خراسان	-/۸۵	۲۸/۴۴	۲۳/۰۲
۷	آذربایجان غربی	-/۸۵	۳۲/۴۴	۲۶/۴۴
۸	خوزستان	-/۹۸	۳۷/۸۷	۳۱/۷۹
۹	همدان	۱/۰۱	۴۰/۹۵	۳۴/۸۹
۱۰	کرمان	۱/۰۲	۴۴/۲۴	۳۸/۲۵
۱۱	یزد	۱/۰۳	۴۵/۴۱	۳۹/۴۶
۱۲	تهران	۱/۰۷	۶۲/۹۳	۵۸/۲۴
۱۳	لرستان	۱/۰۸	۶۵/۶۸	۶۱/۲۰
۱۴	فارس	۱/۰۹	۷۲/۱۷	۶۸/۳۰
۱۵	مازندران	۱/۱۱	۷۹/۱۰	۷۶/۰۱
۱۶	مرکزی	۱/۱۳	۸۱/۲۹	۷۸/۴۹
۱۷	گیلان	۱/۱۳	۸۵/۴۸	۸۳/۲۴
۱۸	اصفهان	۱/۱۴	۹۲/۱۴	۹۰/۸۱
۱۹	سمنان	۱/۱۴	۹۲/۹۸	۹۱/۷۷
۲۰	باختران	۱/۱۵	۹۵/۹۴	۹۵/۱۷
۲۱	بوشهر	۱/۱۶	۹۷/۱۰	۹۶/۵۱
۲۲	چهارمحال و بختیاری	۱/۱۷	۹۸/۳۸	۹۸/۰۱
۲۳	کهگیویه و بویراحمد	۱/۲۳	۹۹/۲۱	۹۹/۰۳
۲۴	ایلام	۱/۲۶	۹۹/۹۸	۱۰۰/۰

مقدار ضریب ژینی = ۰.۸

محاسبه ضریب ژینی برای دوره راهنمایی جنس پسر
جدول شماره ۲۰ ضمیمه

ردیف	نام استان	شاخص انتخاب	درصد تجمعی جمعیت	درصد تجمعی دانش آموز
۱	سیستان و بلوچستان	-۰/۳۸	۲/۴۲	-۰/۹۳
۲	کردستان	-۰/۴۰	۳/۶۱	۱/۸۱
۳	هرمزگان	-۰/۵۸	۶/۱۴	۲/۶۹
۴	کهگیلویه و بویراحمد	-۰/۶۳	۶/۹۷	۳/۲۱
۵	همدان	-۰/۶۵	۱۰/۰۵	۵/۲۲
۶	آذربایجان شرقی	-۰/۷۳	۱۸/۴۵	۱۱/۳۲
۷	زنجان	-۰/۷۴	۲۱/۶۷	۱۳/۷۰
۸	خراسان	-۰/۷۵	۳۲/۳۵	۲۱/۷۵
۹	آذربایجان غربی	-۰/۷۶	۳۶/۳۵	۲۴/۷۹
۱۰	باختران	-۰/۸۲	۳۹/۳۱	۲۷/۲۳
۱۱	ایلام	-۰/۸۳	۴۰/۰۸	۲۷/۸۷
۱۲	بوشهر	-۰/۸۳	۴۱/۲۴	۲۸/۸۳
۱۳	لرستان	-۰/۸۵	۴۳/۹۹	۳۱/۱۶
۱۴	مرکزی	-۰/۸۹	۴۶/۱۸	۳۳/۱۱
۱۵	چهارمحال و بختیاری	-۰/۹۲	۴۷/۴۶	۳۴/۲۹
۱۶	خوزستان	-۰/۹۲	۵۲/۸۹	۳۹/۲۸
۱۷	فارس	-۰/۹۳	۵۹/۳۸	۴۵/۳۱
۱۸	یزد	-۰/۹۶	۶۰/۵۵	۴۶/۴۴
۱۹	اصفهان	۱/۱۸	۶۷/۲۱	۵۴/۲۹
۲۰	کرمان	۱/۱۸	۷۰/۵۰	۵۷/۱۸
۲۱	مازندران	۱/۲۳	۷۷/۴۳	۶۶/۶۸
۲۲	سمنان	۱/۲۶	۷۸/۲۷	۶۷/۷۴
۲۳	گیلان	۱/۴۸	۸۲/۴۶	۷۳/۹۳
۲۴	تهران	۱/۴۹	۹۹/۹۸	۹۹/۹۹

مقدار ضریب ژینی = ۰/۱۸

محاسبه ضریب ژینی برای دوره راهنمایی جنس دختر
جدول شماره ۳ ضمیمه

ردیف	نام استان	شاخص انتخاب	درصد تجمعی جمعیت	درصد تجمعی دانش‌آموز
۱	سیستان و بلوچستان	۰/۵۴	۲/۴۲	۱/۳۶
۲	هرمزگان	۰/۵۷	۳/۹۵	۲/۶۸
۳	کردستان	۰/۶۱	۶/۶۴	۳/۵۲
۴	زنجان	۰/۶۳	۹/۳۶	۵/۵۶
۵	همدان	۰/۷۰	۱۲/۴۴	۷/۷۳
۶	خراسان	۰/۷۸	۲۳/۱۲	۱۶/۰۴
۷	کرمان	۰/۸۳	۲۶/۴۶	۱۸/۷۸
۸	آذربایجان شرقی	۰/۸۶	۳۴/۸۱	۲۶/۰۵
۹	مرکزی	۰/۸۶	۳۷/۰۰	۲۷/۹۴
۱۰	آذربایجان غربی	۰/۹۵	۴۱/۰۰	۳۱/۷۵
۱۱	فارس	۰/۹۵	۴۷/۴۹	۳۷/۹۲
۱۲	اصفهان	۰/۹۵	۵۴/۱۵	۴۴/۲۸
۱۳	چهارمحال و بختیاری	۰/۹۷	۵۵/۴۳	۴۵/۵۲
۱۴	لرستان	۰/۹۸	۵۸/۶۸	۴۸/۲۳
۱۵	یزد	۰/۹۹	۵۹/۳۵	۴۹/۳۹
۱۶	خوزستان	۱/۰۵	۶۴/۷۸	۵۵/۱۱
۱۷	گیلان	۱/۱۲	۶۸/۹۷	۵۹/۸۲
۱۸	بوشهر	۱/۱۲	۷۰/۱۳	۶۱/۱۲
۱۹	سمنان	۱/۱۵	۷۰/۹۷	۶۲/۰۹
۲۰	کهگیلویه و بویر احمد	۱/۱۶	۷۱/۸۰	۶۳/۰۵
۲۱	مازندران	۱/۲۴	۷۸/۷۳	۷۱/۶۸
۲۲	تهران	۱/۳۲	۹۶/۲۵	۹۴/۹۰
۲۳	باختران	۱/۳۳	۹۹/۲۱	۹۸/۸۵
۲۴	ایلام	۱/۴۸	۹۹/۹۸	۹۹/۹۹

مقدار ضریب ژینی = ۰/۱۳

محاسبه ضریب ژینی برای دوره متوسطه عمومی جنس پسر
جدول شماره ۴ ضمیمه

ردیف	نام استان	شاخص انتخاب	درصد تجمعی جمعیت	درصد تجمعی دانش آموز
۱	سیستان و بلوچستان	۰/۳۶	۲/۴۲	۰/۸۷
۲	کهگیلویه و بویر احمد	۰/۳۷	۳/۲۵	۱/۱۸
۳	کردستان	۰/۴۳	۵/۴۴	۲/۱۲
۴	هرمزگان	۰/۴۴	۶/۹۷	۲/۷۹
۵	همدان	۰/۵۰	۱۰/۰۵	۴/۳۴
۶	زنجان	۰/۶۲	۱۳/۲۷	۶/۳۶
۷	بوشهر	۰/۶۲	۱۴/۴۳	۷/۰۸
۸	آذربایجان شرقی	۰/۷۱	۲۲/۸۳	۱۳/۰۴
۹	خراسان	۰/۷۳	۳۳/۵۱	۲۰/۸۰
۱۰	چهارمحال و بختیاری	۰/۷۳	۳۴/۷۹	۲۱/۷۴
۱۱	ایلام	۰/۷۴	۳۵/۵۶	۲۲/۳۱
۱۲	لرستان	۰/۷۶	۳۸/۳۱	۲۴/۳۹
۱۳	یزد	۰/۸۰	۳۹/۴۸	۲۵/۳۳
۱۴	آذربایجان غربی	۰/۸۲	۴۳/۴۸	۲۸/۵۹
۱۵	مرکزی	۰/۸۲	۴۵/۶۷	۳۰/۳۸
۱۶	فارس	۰/۸۶	۵۲/۱۶	۳۵/۹۹
۱۷	باختران	۱/۰۲	۵۵/۱۲	۳۸/۹۸
۱۸	اصفهان	۱/۰۲	۶۱/۷۸	۴۵/۸۰
۱۹	خوزستان	۱/۰۵	۶۷/۲۱	۵۱/۴۸
۲۰	مازندران	۱/۱۴	۷۴/۱۴	۵۹/۳۷
۲۱	کرمان	۱/۱۶	۷۷/۴۳	۶۳/۱۷
۲۲	سمنان	۱/۲۳	۷۸/۲۷	۶۴/۲۰
۲۳	گیلان	۱/۴۵	۸۲/۴۶	۷۰/۲۷
۲۴	تهران	۱/۷۰	۹۹/۹۸	۹۹/۹۷

مقدار ضریب ژینی = ۰/۲۲

محاسبه ضریب ژینی برای دوره متوسطه عمومی جنس دختر
جدول شماره ۵ ضمیمه

ردیف	نام استان	شاخص انتخاب	درصد تجمعی جمعیت	درصد تجمعی دانش آموز
۱	هرمزگان	۰/۲۲	۱/۵۲	۰/۳۳
۲	ایلام	۰/۳۹	۲/۳۰	۰/۱۶۳
۳	سیستان و بلوچستان	۰/۴۰	۴/۷۲	۱/۶۹
۴	کردستان	۰/۴۸	۶/۹۱	۲/۶۶
۵	زنجان	۰/۶۱	۱۰/۱۳	۴/۶۴
۶	چهارمحال و بختیاری	۰/۶۵	۱۱/۴۱	۵/۴۷
۷	بوشهر	۰/۶۵	۱۲/۵۷	۶/۲۲
۸	همدان	۰/۷۴	۱۵/۶۵	۸/۵۱
۹	آذربایجان شرقی	۰/۷۵	۲۴/۰۵	۱۲/۸۴
۱۰	لرستان	۰/۷۶	۲۶/۸۰	۱۶/۹۱
۱۱	کهگیلویه و بویراحمد	۰/۸۲	۲۷/۶۳	۱۷/۵۹
۱۲	کرمان	۰/۸۹	۳۰/۹۲	۲۰/۱۵۹
۱۳	باختران	۰/۹۱	۳۳/۸۸	۲۳/۲۰
۱۴	خراسان	۰/۹۶	۴۲/۱۵۶	۳۳/۲۰
۱۵	خوزستان	۱/۰۰	۴۹/۹۹	۳۸/۸۶
۱۶	آذربایجان غربی	۱/۰۱	۵۳/۹۹	۴۲/۸۸
۱۷	فارس	۱/۰۶	۶۰/۴۸	۴۹/۷۷
۱۸	گیلان	۱/۰۸	۶۴/۶۷	۵۴/۲۹
۱۹	مازندران	۱/۱۴	۷۱/۶۰	۶۲/۱۹
۲۰	تهران	۱/۳۰	۸۹/۱۲	۸۵/۱۳
۲۱	یزد	۱/۳۲	۹۰/۲۹	۸۶/۶۷
۲۲	اصفهان	۱/۳۳	۹۶/۹۵	۹۵/۵۳
۲۳	مرکزی	۱/۴۱	۹۹/۱۴	۹۸/۶۲
۲۴	سمنان	۱/۶۰	۹۹/۹۸	۹۹/۸۶

مقدار ضریب ژینی = ۰/۱۶

محاسبه ضریب ژینی برای ورودی دانشگاهها جنس بسر
جدول شماره ۵ ضمیمه

ردیف	نام استان	شاخص انتخاب	درصد تجمعی جمعیت	درصد تجمعی دانش آموز
۱	ایلام	۰/۱۷	۰/۱۷۷	۰/۱۳
۲	هرمزگان	۰/۳۱	۲/۳۰	۰/۱۶۱
۳	کهگیلویه و بویراحمد	۰/۳۴	۳/۱۳	۰/۱۸۹
۴	کردستان	۰/۴۴	۵/۳۲	۱/۱۸۸
۵	سیستان و بلوچستان	۰/۴۵	۷/۷۴	۲/۹۷
۶	یوشهر	۰/۵۲	۸/۹۰	۳/۶۰
۷	آذربایجان شرقی	۰/۵۵	۱۷/۳۰	۸/۲۳
۸	یزد	۰/۵۷	۱۸/۴۷	۸/۹۰
۹	زنجان	۰/۶۳	۲۱/۶۹	۱۰/۹۳
۱۰	چهارمحال و بختیاری	۰/۶۳	۲۲/۹۷	۱۱/۷۴
۱۱	همدان	۰/۷۵	۲۶/۰۵	۱۴/۰۶
۱۲	خراسان	۰/۸۱	۳۶/۳۳	۲۲/۶۸
۱۳	آذربایجان غربی	۰/۸۸	۴۰/۷۳	۲۶/۱۸
۱۴	لرستان	۰/۹۱	۴۳/۴۸	۲۸/۶۸
۱۵	خوزستان	۱/۰۳	۴۸/۹۱	۳۴/۳۰
۱۶	فارس	۱/۰۵	۵۵/۴۰	۴۱/۱۱
۱۷	کرمان	۱/۰۵	۵۸/۶۹	۴۴/۵۸
۱۸	مازندران	۱/۰۶	۶۵/۶۲	۵۱/۹۶
۱۹	اصفهان	۱/۱۳	۷۲/۲۸	۵۹/۴۷
۲۰	باختران	۱/۱۸	۷۵/۲۴	۶۲/۹۷
۲۱	مرکزی	۱/۲۳	۷۷/۴۳	۶۵/۶۶
۲۲	گیلان	۱/۳۴	۸۱/۶۲	۷۱/۲۸
۲۳	سمنان	۱/۴۲	۸۴/۶۲	۷۲/۴۷
۲۴	تهران	۱/۵۷	۹۹/۹۸	۹۹/۹۶

مقدار ضریب ژینی = ۰/۲۱

محاسبه ضریب ژینی برای ورودی دانشگاهها جنس دختر

جدول شماره ۶ ضمیمه

ردیف	نام استان	شاخص انتخاب	درصد تجمعی جمعیت	درصد تجمعی دانش آموز
۱	کردستان	۰/۵۲	۲/۱۹	۱/۱۵
۲	یوشهر	۰/۱۶۶	۳/۳۵	۱/۹۲
۳	همدان	۰/۱۶۶	۶/۴۳	۳/۹۷
۴	زنجان	۰/۱۶۷	۹/۶۵	۶/۱۴
۵	آذربایجان شرقی	۰/۱۶۷	۱۸/۰۵	۱۱/۷۹
۶	لرستان	۰/۱۶۷	۲۰/۸۰	۱۳/۶۳
۷	باختران	۰/۱۶۸	۲۳/۷۶	۱۵/۶۵
۸	هرمزگان	۰/۷۰	۲۵/۲۹	۱۶/۷۳
۹	سیستان و بلوچستان	۰/۷۶	۲۷/۷۱	۱۸/۵۸
۱۰	خراسان	۰/۸۱	۳۸/۳۹	۲۷/۲۷
۱۱	آذربایجان غربی	۰/۹۰	۴۲/۳۹	۳۰/۸۵
۱۲	مازندران	۰/۹۴	۴۹/۳۲	۳۷/۳۵
۱۳	فارس	۰/۹۹	۵۵/۸۱	۴۳/۸۰
۱۴	ایلام	۱/۰۴	۵۶/۵۸	۴۴/۶۰
۱۵	مرکزی	۱/۰۴	۵۸/۷۷	۴۶/۸۸
۱۶	خوزستان	۱/۰۹	۶۴/۲۰	۵۲/۷۹
۱۷	چهارمحال و بختیاری	۱/۱۵	۶۵/۴۸	۵۴/۲۶
۱۸	تهران	۱/۲۰	۸۳/۰۰	۷۵/۲۷
۱۹	کهگیلویه و بویراحمد	۱/۳۵	۸۳/۸۳	۷۶/۳۹
۲۰	گیلان	۱/۳۹	۸۸/۰۲	۸۲/۲۱
۲۱	اصفهان	۱/۴۵	۹۴/۶۸	۹۱/۸۷
۲۲	کرمان	۱/۵۰	۹۷/۹۷	۹۶/۸۰
۲۳	سمنان	۱/۶۰	۹۸/۸۱	۹۸/۱۴
۲۴	یزد	۱/۶۱	۹۹/۹۸	۱۰۰/۰۲

مقدار ضریبی ژینی = ۰/۱۶

محاسبه ضریب ژینی برای دوره متوسطه (فنی و حرفه‌ای) جنس پسر
جدول شماره ۷ ضمیمه

ردیف	نام استان	شاخص انتخاب	درصد تجمعی جمعیت	درصد تجمعی دانش آموز
۱	ایلام	۰	۰/۷۷	۰
۲	مرکزی	۰/۱۸	۲/۹۶	۰/۴۰
۳	آذربایجان شرقی	۰/۲۴	۱۱/۳۶	۲/۴۲
۴	باختران	۰/۳۴	۱۴/۳۲	۳/۴۲
۵	خراسان	۰/۳۶	۲۵/۰	۷/۲۵
۶	کردستان	۰/۴۳	۲۷/۱۹	۸/۱۸
۷	چهارمحال و بختیاری	۰/۴۴	۲۸/۴۷	۸/۷۵
۸	سیستان و بلوچستان	۰/۴۹	۳۰/۸۹	۹/۹۳
۹	آذربایجان غربی	۰/۵۰	۳۴/۸۹	۱۱/۹۱
۱۰	زنجان	۰/۵۷	۳۸/۱۱	۱۳/۷۵
۱۱	هرمزگان	۰/۶۵	۳۹/۶۴	۱۴/۷۵
۱۲	کهگیلویه و بویراحمد	۰/۶۷	۴۰/۴۷	۱۵/۳۲
۱۳	مازندران	۰/۷۱	۴۷/۴۰	۲۰/۲۵
۱۴	لرستان	۰/۷۶	۵۰/۱۵	۲۲/۳۴
۱۵	همدان	۰/۸۵	۵۳/۲۳	۲۴/۹۵
۱۶	بوشهر	۰/۹۲	۵۴/۳۹	۲۶/۰۴
۱۷	فارس	۱/۰۲	۶۰/۱۸۸	۳۲/۶۶
۱۸	خوزستان	۱/۱۰	۶۶/۳۱	۳۸/۶۵
۱۹	یزد	۱/۱۷	۶۷/۴۸	۴۰/۰۲
۲۰	سمنان	۱/۲۸	۶۸/۳۲	۴۱/۱۰
۲۱	اصفهان	۱/۲۹	۷۴/۹۸	۴۹/۶۷
۲۲	کرمان	۱/۳۸	۷۸/۲۷	۵۴/۲۲
۲۳	تهران	۲/۰۲	۹۵/۷۹	۸۹/۶۰
۲۴	گیلان	۲/۴۸	۹۹/۹۸	۹۹/۹۸

مقدار زنی = ۰/۳۷

محاسبه ضریب ژینی برای دوره متوسط (فنی و حرفه‌ای) جنس دختر

جدول شماره ۸ ضمیمه

زیرنویسها:

- 1 - selectivity index
- 2 - Probability of access
- 3 - Gini Coefficient
- 4 - Lorenz Curve
- 5 - equality line

- ۶ - برای اطلاع از مقادیر شاخص انتخاب برای هر یک از استانها به جدول شماره ۱ ضمیمه مراجعه شود.
- ۷ - برای اطلاع بیشتر به جدول شماره ۲ تا ۶ ضمیمه مراجعه شود.
- ۸ - برای اطلاع بیشتر و جزئیات به جداول شماره ۷ و ۸ ضمیمه مراجعه شود.

منابع: (و مآخذ برای مطالعه بیشتر)

خلاصه آمار آموزش و پرورش به تفکیک سطوح مختلف تحصیلی در سال ۶۶ - ۱۳۶۵ نشریه شماره ۱۵۶، شهريورماه ۶۶ دفتر هماهنگی طرحها و برنامه‌ریزی‌های توسعه

Information base and data Processing, II EP / Prg. TNC/88. 327, 12/Dec/1988

G. Carron and Ta Ngoc Châu, Reduction of regional disparities: The role of Educational Planning, Paris, Unesco, Press, 1981

G. Carron and Ta Ngoc Châu, Regional disparities in Educational development: diagnosis and policies for reduction, Paris, Unesco: IIEP, 1981

G. Carron and Ta Ngoc Châu, Regional disparities in Educational development, A Controversial issue, UNESCO, IIEP, 1980

Indicators of Education Systems James N Johnstone, unesco, 1981